

AB Yaptırımları, İnsan Onuru ve Hüseyin Doğru Davası: Hukuki Bir Analiz (Genişletilmiş)

Günümüz Avrupa Birliği'nde hedefe yönelik yaptırımlar, önleyici yönetişimin giderek daha merkezi bir aracı haline gelmiştir. Terörizm, yayılma, siber operasyonlar ve hibrit tehditlerle mücadele etmek üzere tasarlanan bu önlemler, biçimsel olarak idari ve ihtiyati niteliktedir, cezai değil. Ancak pratik etkileri, bazen cezai yaptırımların etkilerine yaklaşmakta ve hatta aşmaktadır.

Berlin merkezli gazeteci Hüseyin Doğru'nun, AB yaptırımları kapsamında listelenmesinin ardından ailesi için yiyecek ve temel ihtiyaçları karşılayacak fonlara uzun süre erişemediği bildirilen vakası, Avrupa hukuk düzenindeki derin bir gerilimi gözler önüne sermektedir. Birliğin anayasal olarak taahhüt ettiği **insan onuru, orantılılık ve etkili yargısal koruma** ilkeleri, sosyo-ekonomik izolasyona yol açabilen düzenleyici mekanizmalarla yan yana varlığını sürdürmektedir.

II. Davanın Tarihi ve Düzenleyici Bağlamı

Türk-Kürt kökenli Berlin merkezli gazeteci Hüseyin Doğru, AFA Medya ile bağlantılı İngilizce platform *red.media*'yı kurmuştur. Bu yayın organı, anti-sömürgeci ve sol perspektiflere odaklanmış, pro-Filistin gösterileri ve Gazze çatışması hakkında kapsamlı haberler yapmış ve sıklıkla Alman ve AB politika pozisyonlarını eleştirmiştir.

20 Mayıs 2025 tarihinde Avrupa Birliği Konseyi, Doğru'yu ve medya organını hibrit tehditler ve istikrarsızlaştırma ile ilgili bir yaptırımlar çerçevesi altında listelemiştir. Listeleme gerekçesi, Rus stratejik çıkarlarıyla bağlantılı bilgi manipülasyonu faaliyetlerine karıştığı iddiasıdır.

Önemli noktalar:

- Listeleme **idari nitelikte olup cezai değildir**;
- Hiçbir iddianame, mahkumiyet veya karşıt delil duruşması yapılmamıştır.

Sonuçları şunlardır:

- Kapsamlı varlık dondurma;
- Seyahat kısıtlamaları ve belgelerin teslimi;
- Ekonomik kaynak sağlanması yasağı;
- Aile üyelerinin mali erişimi üzerindeki dolaylı etkiler.

Yeniden değerlendirme talepleri Eylül 2025'te reddedilmiştir. İptal davaları Avrupa Birliği Adalet Divanı önünde devam etmektedir. Bankaların geçim ödeneği için izin verilen fonları serbest bırakmayı reddetmesi üzerine yurtiçi davalar yoğunlaşmış ve Mart 2026'da Frankfurt Bölge Mahkemesi acil yardım talebini reddetmiştir.

III. AB Hedefe Yönelik Yaptırımlarının Hukuki Niteliği: İhtiyati Önlemlerle Yarı-Ceza Etkileri

AB hedefe yönelik yaptırımları doktriner açıdan belirsiz bir konumdadır.

Biçimsel olarak bunlar:

- **İhtiyati idari önlemlerdir;**
- Ağları ve etki operasyonlarını bozmayı amaçlar;
- Dış ilişkiler ve güvenlik yetkileriyle gerekçelendirilir.

Ancak maddi olarak şu etkileri yaratabilirler:

- Uzun vadeli mali dışlanma;
- İtibar zedelenmesi;
- Hareketlilik ve mesleki faaliyet kısıtlamaları;
- Hayatta kalma kaynakları için idari takdir yetkisine bağımlılık.

Bu ikili nitelik, Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın özellikle *Kadi v Council* kararında tanınmıştır; bu karar, güvenlik gerekçeli yaptırımların bile orantılılık ve temel haklara uygunluk açısından tam incelemeye tabi olduğunu teyit etmiştir.

Yaptırımların ihtiyati niteliği, şu alanlara derin müdahaleyi ortadan kaldırmaz:

- Mülkiyet hakları,
- Özel ve aile hayatı,
- İfade özgürlüğü,
- Asgari geçim güvenceleri.

Dolayısıyla doktriner zorluk, **önleyici mantığın anayasal hesap verebilirliği gölgelemesini önlemektir.**

IV. AB Hukukunun Önceliği ve Ulusal Mahkemelerin Rolü

Frankfurt mahkemesinin gerekçesi, *Costa v ENEL* ve *Simmenthal* gibi davalardan türetilen AB hukuk önceliğinin kısıtlayıcı bir yorumunu yansıtır gibi görünmektedir. Bu kararlar gerçekten de ulusal hukukun doğrudan uygulanabilir Birlik önlemlerine boyun eğmesini öngörür.

Ancak öncelik, **AB hukukunun kendisine gömülü temel hak güvencelerini içeren anayasal bir ekosistem içinde** işler.

Ulusal mahkemeler bu nedenle şu yükümlülöklere sahiptir:

1. **Haklara uygun yorum** Yaptırımlar düzenlemelerini —insani muafiyetler dahil— AB Şartı ışığında yorumlamalıdır.
2. **Uygulama önlemlerinin orantılılık incelemesi** Bankacılık uygulamaları ve idari uygulama kararları incelenebilir niteliktedir.
3. **Ön karar mekanizması** Yorum veya geçerlilik belirsiz olduğunda, mahkemeler Birlik önlemlerini mutlak norm olarak görmek yerine Avrupa Birliği Adalet Divanı'na başvurmalıdır.

Ana mesele, öncelik ile onur arasında ikili bir çatışma değil, **AB hukukunun kendisindeki yorum marjının kapsamıdır.**

V. İnsani Muafiyetler ve Orantılılık Testi

AB yaptırımları rejimleri genellikle şu ihtiyaçlar için fon erişimine izin veren muafiyetler içerir:

- Yiyecek,
- Kira,
- Tıbbi tedavi,
- Hukuki masraflar.

Bu güvencelerin etkinliği, klasik AB orantılılık çerçevesi kullanılarak değerlendirilmelidir.

1. Meşru Amaç

Hibrit tehditlerle mücadele ve bilgi manipülasyonu, AB dış eyleminin tanınmış bir amacıdır.

2. Uygunluk

Mali kısıtlamalar, istikrarsızlaştırıcı faaliyetleri finanse etme kapasitesini azaltmada makul olabilir.

3. Gereklilik

Kritik bir soru ortaya çıkmaktadır:

Yetkililer geçim ödeneklerini onaylamışken kapsamlı banka dışlaması gerekli midir?

Daha az kısıtlayıcı alternatifler varsa —örneğin izlenen hesaplar veya denetimli ödeme mekanizmaları— gereklilik karşılanmayabilir.

4. Orantılılık stricto sensu

Uygulamanın bir bireyi ve bağımlı çocuklarını yoksulluğa sürükleme riski taşıdığı durumlarda, güvenlik amaçları ile insan onuru arasındaki denge anayasal olarak kritik hale gelir.

İnsani muafiyetlerin operasyonelleştirilmemesi, biçimsel olarak hedefe yönelik yaptırımları **de facto sosyo-ekonomik dışlama araçlarına** dönüştürebilir.

VI. Alman Anayasal Güvenceleri ve Asgari Geçim Yargı İçi

Alman Temel Yasası şunlara yer verir:

- İnsan onurunun dokunulmazlığı (Madde 1 GG),
- Genel özgürlük (Madde 2 GG),
- Mülkiyet koruması (Madde 14 GG),
- Sosyal devlet ilkesi (Madde 20 GG).

Alman anayasal yargı içtihadı, **devletin onurlu bir asgari varoluş koşullarını sağlama yükümlülüğünü** tanıır.

Yaptırımlar AB hukukundan kaynaklansa da, ulusal makamlar ve finans kurumları tarafından uygulanmaları bu anayasal standartlarla uyumlu kalmalıdır. Uygulama uygulamalarının temel mallardan uzun süreli yoksunluk riski yaratması halinde, **anayasal orantılılık ve dolaylı devlet sorumluluğu** soruları ortaya çıkabilir.

VII. AB Şartı ve Sözleşme Yükümlülükleri

AB Şartı şu güvenceleri sağlar:

- Onur,
- Aile hayatı,
- İfade özgürlüğü,
- Mülkiyet,
- Etkili yargısal çare.

Paralel korumalar, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yorumlanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi altında da vardır.

Sözleşme içtihadı, devlet eylemi veya düzenleyici çerçevelere atfedilebilir ağır maddi yoksunluk koşullarını önlemek için **pozitif yükümlülükleri** giderek daha fazla tanımaktadır.

Dolayısıyla mesele yalnızca yaptırımların ilke olarak hukuka uygun olup olmadığı değil, **pratik uygulamalarının asgari insani eşikleri karşılayıp karşılamadığıdır**.

VIII. Yan Etkiler ve Sivil Dayanışmanın Soğutucu Etkisi

Doğru davasının en belirgin yönlerinden biri, insani yardım sağlayan üçüncü tarafların karşılaştığı hukuki risktir.

Alman yaptırımlar uygulama hukukuna göre, listelenmiş kişilere maddi destek sağlamak suç oluşturabilir. Bu risk şu alanlara uzanabilir:

- Market alışverişi,
- Bebek malzemeleri,
- Konut yardımı.

Aktif kovuşturma olmasa bile, düzenleyici ortam sivil dayanışma ağları üzerinde **soğutucu etki** yaratabilir.

İnsan hakları açısından yaptırımlar, sivil toplumun **hukuki risk manzarasını** yeniden yapılandırarak caydırıcılığı listelenen bireyin ötesine taşıyabilir.

Bu olgu şu şekilde kavramsallaştırılabilir:

Yan temel hak etkisi — önleyici önlemlerin dolaylı olarak dayanışma, dernek kurma ve insani eylemin kullanılmasını kısıtladığı durum.

Bu etkiler, orantılılık ve demokratik meşruiyet açısından karmaşık sorular doğurur.

IX. Geçici Koruma ve Kural 39 Tedbirleri İhtimali

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtüzüğü'nün 39. Kuralı, telafisi mümkün olmayan zarar riski durumunda geçici tedbirler belirtilmesine izin verir.

Geleneksel olarak sınır dışı etme veya acil tıbbi vakalarda uygulansa da, gelişen içtihat **devlet eylemiyle bağlantılı ağır insani yoksunluğun** da gereken eşiğe ulaşabileceğini göstermektedir.

Ancak Mahkeme yüksek bir aciliyet ve delil netliği standardı uygular. Başarılı başvurular muhtemelen şunları gerektirir:

- Yoksunluğun ayrıntılı belgelenmesi,
- Etkisiz iç hukuk çarelerinin kanıtı,
- Bağımlı çocukların riskinin gösterilmesi.

Geçici yardım, nihai yargılama beklenirken ulusal makamların **onaylanmış geçim fonlarına etkili erişimi sağlamasını** gerektirebilir.

X. İnsani Dışsallık ve AB Normatif Gücünün İç Güvenilirliği

Avrupa Birliği kendisini küresel olarak önde gelen bir insani aktör olarak konumlandırmakta, kıtlık, yerinden edilme ve silahlı çatışmalara yanıtlar finanse etmektedir. Bu dış insani angajman, Birliğin normatif güç kimliğinin bir parçasıdır.

Ancak AB toprakları içinde yaptırımlara maruz kalan bireylerin ve ailelerinin uzun süreli mali yoksunlukla karşı karşıya kaldığı vakalar, tutarsızlık algısı yaratabilir.

Madde 7 TFEU, Birlik politikaları arasında tutarlılık gerektirir. Yaptırımlar mevzuatında insani güvenceler varsa ancak uygulamada başarısız olursa, şu konularda sorular ortaya

çıkar:

- Meşru beklentiler,
- Orantılılık,
- Temel hak taahhütlerinin sistemik güvenilirliği.

Paradoks yalnızca retorik değildir. **AB meşruiyetinin iç sürdürülebilirliği** ile ilgilidir.

Dışarıda onuru vurgulayan bir hukuk düzeni, kendi yargı alanında insani acilleri önleme operasyonel kapasitesini göstermelidir.

XI. Banka Uyum, Aşırı Uygulama ve Potansiyel Sorumluluk

Finans kurumları, yaptırımları ihlal etmemek için güçlü teşvikler altında çalışır; bu ihlaller ağır düzenleyici cezalar doğurabilir. Bu ortam **aşırı uyumu** teşvik eder ve onaylanmış işlemleri bile reddetmeye yol açar.

Sorumluluk oluşup oluşmaması şu unsurlara bağlıdır:

- İdari onayın netliği,
- Ulusal medeni hukuk altında ihmal standartları,
- Reddetme ile kanıtlanabilir zarar arasındaki nedensellik.

Bankaların hukuki hesap verebilirliği karmaşık olsa da, mahkemeler riskten kaçınma uygulamalarının insani muafiyetlerin etkinliğini baltalayıp baltalamadığını giderek daha fazla inceleyebilir.

XII. Yargısal Düzeltme Olanakları

Hukuki çare için birden fazla yol açık kalmıştır:

- Alman mahkemelerinde temyiz incelemesi;
- Federal Anayasa Mahkemesi önünde anayasal şikayet;
- Avrupa Birliği Adalet Divanı önünde iptal davaları;
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne potansiyel başvuru.

İhlaller tespit edilirse çareler şunları içerebilir:

- Devlet sorumluluğu doktrinleri altında tazminat,
- Listelemenin iptali,
- Geçici insani güvenceler,
- AİHS Madde 41 uyarınca tazminat.

Yargısal netleştirme, gelecekteki yaptırımlar tasarısını şekillendirerek **insani güvenceler için asgari operasyonel standartları** tanımlayabilir.

XIII. Sonuç: Güvenlik Yönetiřimi ve İnsan Onurunun Önceliği

Doğru davası, modern Avrupa yönetişimindeki yapısal bir gerilimi aydınlatmaktadır. Önleyici yaptırımlar rejimleri, demokratik sistemleri örtülü istikrarsızlaştırmadan korumayı amaçlar. Ancak katı bir şekilde veya etkili insani hafifletme olmadan uygulandığında, hayatı tehdit eden yoksunluk koşullarına yaklaşan durumlar üretebilir.

Avrupa mahkemelerinin zorluğu, yaptırımlar politikasını ortadan kaldırmak değil, **önleyici güvenlik önlemlerinin anayasal hümanizme demirlenmesini sağlayan ilkesel sınırları** ortaya koymaktır.

Sonuçta, Avrupa hukuk düzeninin güvenilirliği, stratejik direnç ile **insan onurunun koşulsuz olduğu** temel vaadini uzlaştırma yeteneğine bağlıdır — jeopolitik çatışma zamanlarında bile